

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Capvt XI. Idem Episcopo (a) Mauriensi, Præposito Ultien. & Decano
Hectorien. Turonen. & Maurien diœces.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

CAPVT X.

Innocentius III. *Caro Archiepiscopo Montis (a) Regalis.*

POSSESSIONES ad mensuram tuam, vel Capituli pertinentes alienare non debes, aut Ecclesias, in quibus consueverunt monachi ministrare, (b) clericis, vel laicis assignare personis. Ideoque fraternitatis tuae auctoritate presentium districtius inhibemus, ne possessiones, (c) casalia, vel Ecclesias, quae non consueverunt in beneficium assignari, alicui petenti concedas; immo potius Ecclesiam sancti Clementis de Messana, quam Gerardo Teutonico; & sancti Sepulchri Ecclesiam, similiter de Messana, quam Falconi Canonico; & beneficium, quod Thomae filio I. Ferrari, in grave praedictum Ecclesiae tuae diceris contulisse, ad priores usus non differas, appellatione postposita, revocare. Datum Romae apud Sanctum Petrum xi. Kal. Junii, Pontif. nostri anno primo.

NOTAE.

1. (a) *Montis Regalis.* Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 1.* & in epistolis Innocentii III. editis à Sirlero, *fol. 50.* ex quo textum ita restituo. Missa est praesens epistola *Caro Archiepiscopo Montis Regalis*; qui Guillelmo defuncto successit in Archiepiscopatu Montis Regalis anno 1189. cum esset monachus, & Abbas monasterii sanctae Mariae de Alto fonte, Ordinis Cisterciensis, ut refert D. Rochus Pittorom. *Sicut. sacra, novit. 3. fol. 415.* Huius Archiepiscopatus facultates à Regibus collatae, quas recenset Lellus p. 2. fol. 33. in suo libel. de *Montis Regalis Eccles.* magnum acceperant detrimentum; ideo Innocentius III. rescribit huic Archiepiscopo apud Sirlero supra, *fol. 49.* primò in haec verba: *Quae in monasteriorum, & religiosorum locorum praedictum attentantur, in statum conventus debent revocari: nec firmitatem debent aliquam obtinere, quae in enorme damnum ipsorum minus licite praesumuntur. Ea propter venerabilis in Christo frater, Ecclesiae tuae volentes multati consulere, auctoritate tibi praesentium indulgemus, ut quae in Ecclesia tua, & in omnibus pertinentiis eius illicitè alienata inveneris, tibi liceat legitime revocare. Nulli ergo, &c. Datum Romae apud Sanctum Petrum xi. Kal. Maji.* Et statim circa alienationes ab ipso factas rescribit in praesentia epistola. De hac Ecclesia Montis Regalis egi in cap. 22. de offic. delegati.

2. (b) *Clericis vel laicis.* Sed ad, quid prohibitio haec erga laicos, cum ipsi sint incapaces cujuscunque beneficii, ut probavi in cap. 7. de elect. Credo Innocentium in praesentia per laicos non intelligere saeculares homines saltem minoribus ordinibus initiatos; sed nec etiam clericos eos, qui non sunt Canonici regulares; illi enim dicun-

tur clerici laici, ut probavi in cap. ad audientiam, de prebend. Unde ni fallor mens Innocentii est, Ecclesias monachorum non debere conferri clericis saecularibus, vel laicis, id est, clericis non regularibus; quia illi monachi non sunt; per quos consueverant Ecclesiae ipsae regi: tantum enim in praesentia Pontifex intendit prohibere, ne status Ecclesiae immutetur, juxta textum in cap. ad hac, de relig. domibus, cap. quod Dei, de statu monach. nam etiam è converso Ecclesiae saeculares monachorum administrationi traditi non possunt, nisi cum causae cognitione, licet causa ipsa videatur favorabilior, cap. ad audientiam, de Eccles. adific. quia quoad Ecclesia regi potest secundum primam institutionem, nihil est immutandum; sed tantum quando defectus adest, vel personarum, vel rerum, cap. relatum, ne clericis vel monachi. Quo modo accipiendum est Trident. sess. 24. de reform. cap. 10. regulariter tamen beneficia saecularia saecularibus, & regularia regularibus conferenda esse docetur in cap. cum de beneficio, cap. cum singula, de prebend. in 6. Clement. 1. de supplend. neglig. docent P. Gregorius lib. 1. partit. tit. 27. cap. 2. plures congesti à Barbosa lib. 3. juris Eccles. cap. 4. num. 79. & in cap. 10. Trident. Concilii, Paet Mendo de Ordin. Milit. disquisit. 11. q. 4. per totam, ubi latè agit de clericis fratribus Ordinum Militarium.

(c) *Casalia.* Casale villa est à casis dicta, de qua in vita Angelae de Fulgino, cap. 1. sect. 34. ita legitur: *Hoc accidit mihi primò vice, quando vendiderat casale meum.* Et lib. 3. constit. Neapolit. tit. 4. cap. 1. ita legitur: *Ut omnes civitates, castra, munitiones, casalia, villas, & quicquid in eis in-itus, aut foris.* Notarunt Bolquetus ad Innoc. lib. 1. epist. 17. Vossius de divinis sermon. lib. 3. cap. 4. verbo Casale.

CAPVT XI.

Idem Episcopo (a) Mauriensi, Praeposito Utiens. & Decano Hectorien. Turonen. & Maurien. dioceses.

AD nostram noveritis audientiam pervenisse, quod cum (b) Tuisen. monasterium depressum esset onere maximo (c) debitorum dil. f. Abbas, & conventus ejusdem villam, quae lanuen. vulgariter, necessitate coacti Bonevardo laico concesserunt in feudum,

feudum, tali conditione appositâ, quod idem laicus octoginta libras persolveret, pro quibus eadem villa extiterat obligata, quod idem non distulit effectui mancipare. Verum quia præfatum monasterium est, sicut dicunt, enormiter in hoc læsum, eo quod de redditibus villæ præfatæ conventus singulis diebus unum fersulum, & in festis XII. lectionum pisces, vel aliud æquipollens percipere consuevit, nobis humiliter supplicaverunt, ut feudum prædictum faceremus ad utilitatem monasterii revocare, præsertim cum idem laicus primo anno de ipsius proventibus ultra summam perceperit prætaxatam, & per multos postmodum annos suppressit ejus fructus. Nos ergo sic nolentes gravaminibus præfati monasterii providere, quod alii videamur injuriam irrogare, disc. v. per A. f. m. quat. inquisitâ plenius veritate, si prædictum monasterium propter hoc invenerit enorme dispendium incurrisse, sæpe dictum laicum, ut pecuniâ, quam pro exoneratione prædicti feudi, seu etiam pro utilitate ipsius monasterii noscitur expendisse, ab eodem Abbate, & conventu receptâ, cum sibi fructus percepti hætenus sufficere debeant pro labore, præfatum feudum eidem monasterio dimitrat liberum, & quietum, mon. & per cens. ec. ap. rem. compellatis.

NOTÆ.

(a) *Maurien.*] Ita etiam legitur in tertia collectione, *sub hoc tit. cap. 2.* Mauriana est urbs in Sabaudia, ad Alpes Cortias, ubi in valle est civitas sancti Joannis Maurianensis, vulgò dicta S. Juan de Mauriene; ut refert Papirius Mafionius in *descript. Gallia per flumina, fol. 413.* Habet Ecclesiam Cathedralis, cujus Episcopus Hicorius subscripsit Concilio Matifcon. 1. & 2. ut tradit Carolus à sancto Paulo in *geograph. sacra, fol. 146.*

(b) *Tusien.*] Legendum esse *Secusen.* jam notavit Hostiensis in *presenti*, in castro enim Secusæ, in finibus Italiæ, & Delphinatus, provinciæ Galliarum, est monasterium S. Justitiam, Canonorum Regularium Congregationis Lateranensis; & licet per aliquot annos Monachi D. Benedicti in eo infederint, tandem reversi sunt ibi Canonici Regulares, ut refert Pennotus *lib. 1. hist. canonic. regul. cap. 28. num. 3.* in quo jacent plura Sanctorum corpora, quæ ipse recenset *lib. 3. cap. 46. num. 2.*

(c) *Debitorum.*] De quo casu agitur etiam in *cap. 1. hoc tit. in 5. compil.* ubi ita decrevit Honorius: (Proponentibus olim Abbate, & Conventu Sancti Antonini, Ecclesiam suam debitorum onere aggravatam, & humiliter postulantibus, ut concederemus, quod aliqua de possessionibus suis minus utiles venderentur, ut ex earum pretio solverentur: Nos eorum postulationibus annuimus in hac parte. Ipsi autem non ejusdem Ecclesiæ, sed vestri monasterii, licet illi subjeti, & res aliasidem monasterium contingentes ven. fr. n. Pistorien. Episcopo vendiderunt, quare Archidiaconus & Archipresbyter Senen. propter hoc partes de mandato nostro ad Sedem Apostolicam citaverunt, quibus coram nobis postmodum constitutis, nos hujusmodi contractum rescisso, vos & fidejussores vestros, ac ejusdem monasterii homines à juramento, & ejuslibet obligationis alterius, ac excommunicationis vinculo, quo tenebamini ejusdem occasione contractus, duximus absolvendos, in eum statum præfatum monasterium reducentes, in quo ante contractum prædictum noscitur existisse.)

COMMENTARIUM.

CERTUM est, rem Ecclesiæ improbè alienatam restituentam esse cum fructibus ex ea perceptis, *cap. si quis presbyterorum, cap. non liceat, tit. 9. 2.* ex vulgari principio, quo docetur, in omni restitutione, quæ ex justitia fit, fructus etiam vetite, *cap. 1. de in integrum restit. cap. gravus, cap. conquereute, de restit. spol. cap. accedens, in fine, ut licet non contest. l. videamus, S. in Faviana, ff. de usuris, l. Julianus, S. idem, l. præterea, ff. de rei vind. l. restituere 35. C. 71. ff. de verb. sign. l. si minor, l. restitutio, l. pater 28. S. si pecunia, ff. de minor. cum aliis adductis à Covar. *lib. 1. variar. cap. 3. Pinello in l. 2. C. de rescind. 2. p. cap. 4. S. 4. Acolta in S. C. quid si tantum, 2. p. a. num. 71.* Quare difficilis est præsens textus dum in eo docet Innocentius, monasterio enormiter læso in alienatione villæ, eam restituendam esse sine fructibus. Glossa in præsentia ait, remitti fructus pro labore administrandi ipsam villam, argumento legis *fructus 7. ff. solut. matrim.* Sed si hæc sententia esset vera, sequeretur, nunquam fructus venire in restitutionem, cum semper præcedat administratio ipsius rei restituendæ. *Costa ubi proxime, num. 75. Covar. dicto cap. 3. num. penult.* ut textum hunc exponant, supponunt in restitutione, quæ ex gratia fit, non venire fructus, *authent. idem est, C. de hæreticis, junctis traditis à Sfortia de in integr. restit. 2. p. q. 97. art. 14. Antonius Gomez lib. 3. var. cap. 13. num. 38. Garcia de nobilit. glos. 6. S. 1. num. 45. Peregrinus de jure ffici lib. 3. tit. 2. num. 6. Fachineus lib. 1. contrav. cap. 38.* Unde cum in præsentia specie in integrum restitutio concederetur Ecclesiæ ultra quadriennium à jure statutum, *Clement. unic. de in integr. restit. l. final. C. de temporibus in integrum;* & ita ex gratia potius, quam justitia daretur; ideo in tali restitutione extraordinaria non veniunt fructus. Sed etiam hæc interpretatio non placet, quia in præsentia specie Ecclesiæ enormissimè læsa fuit, cum ex fructibus primum anni tantum percepisset laicus, quantum pro villa dederat monasterio; sed propter enormissimam læsionem, etiam ultra quadriennium Ecclesiæ restitutio datur, *cap. 1. ibi: Vel alia rationabili causa, cap. 2. ibi: Nisi aliquid rationabile appareat; de in integr. restit. lib. 6. junctis Sfortia 1. p. q. 19. artic. 7. Covar. lib. 1. var. cap. 13. num. 10.* Igitur in præ-*

senti

ferri casu potius ex iustitia, quam ex gratia concessa fuit. Alii tandem affirmant, in præsen-
tiali casu fructus non restitui ob naturam contractus
feudalis, in quo à feudatario pro labore, &
servitio, quod exhibet domino, fructus perci-
piuntur, ut in *cap. 1. de feud.* quæ interpretatio
suadetur ex illis verbis: *Cum fructus illi sufficere
debeant pro labore.* Quæ non sunt intelligenda
de solo labore impenso in cultura; & colligen-
dis fructibus, ut Glossa voluit; sed de labore,
seu servitio, ad quod ex naturâ contractus feu-
dalis tenebatur, ex *cap. 1. §. huius autem, in qui-
bus causis feudum amittatur, in usibus feudor.* Cum
igitur servitia exhiberi non possint sine solici-
tudine, & labore, pro illis fructus villæ feuda-
lis suos facit. Sed hæc interpretatio refellitur
primò ex eo, quia restitutio æqualiter contra
omnes contractus, ex quibus læsio proveniat,
minori, & Ecclesiæ competit, *l. si minor, l. res-
titutio, ff. de minor.* Igitur si ex aliis contracti-
bus res cum fructibus restituitur, ut supra pro-
bavi etiam id admittendum est in læsione, quæ
provenit ex contractu feudali. Secundò, quia
feudi natura non fuit Innocentio III. incogni-
ta, *cap. verum, cap. ex transmissa, de foro compet.*
sed feudi præfatio respectu feudatarii servi-
tium, non verò labor appellatur; igitur cum

Innocentius fructus B. laico remisit propter la-
borem, non sensit de servitio ob feudum im-
pense. Facit etiam textus in *cap. 1. de in inte-
grum restit.* juxta communem interpretationem
quam ibi adduxi. His ergo solutionibus omni-
bus verius dicendum credo, laborum feudatarii
in præsen-
tiali specie non provenire ex natura feu-
di, nec consistere in exhibendo servitio, sed in
exoneratione monasterii à debitis contractis;
quare petebat feudatarius contractum non esse
rescindendum, ut constat ex illis verbis: *Non
dignis effectus mancipare.* Ac proinde licet ex
juris principii monasterium fuisset restitu-
endum ad rem cum fructibus, solutis expensis
feudatarii pro labore in solvendis debitis mo-
nasterii impense; secundùm iustitiæ equalita-
tem, ex dicta *l. fructus 7. l. intra utile 4. §. fi-
nal. ff. de minor. l. Julianus 14. §. ex vendito;
ff. de action. empti, l. curavit, C. eod. tit. l. 2. C.
de usuris;* Innocentius III. tamen in præsen-
tiali intendens circuitus evitate, & monasterio resti-
tuendam esse villam decrevit; & B. laico feu-
datario pro impense labore in solutione de-
bitorum monasterii fructus remisit iuste,
non quia feudatarius erat, sed quia constaba-
bat, ipsum à debitis monasterium exone-
rasse.

CAPVT XII.

Idem in Concilio (a) generali.

CUM (b) laicis, quamvis religiosis, disponendi de rebus ecclesiasticis nulla sit at-
tributa potestas, quos subsequendi manet necessitas, non autem imperandi,
dolemus in quibusdam ex illis sic refrigescere charitatem, quod immunitatem
ecclesiasticæ libertatis, quam nedum sancti Patres, sed etiam Principes sæculares
multis privilegiis muniverunt, non formidant suis constitutionibus, vel potius
confictionibus impugnare, non solum de alienatione feudorum; ac aliarum pos-
sessionum Ecclesiarum, & usurpatione jurisdictionum, sed etiam de (c) mortua-
riis nec non & aliis, quæ juri spirituali videntur annexa, illicitè præsumendo. Vo-
lentes igitur super his Ecclesiarum indemnitatibus consulere, ac tantis gravaminibus
providere, constitutiones hujusmodi, & venditiones feudorum, seu aliorum
bonorum sine legitimo Ecclesiasticarum personarum assensu præsumptas occasio-
ne constitutionis laicæ potestatis (cùm non constitutio, sed destitutio, vel destru-
ctio dici possit, nec non usurpationis jurisdictionis,) sacri approbatione Concilii de-
crevimus non tenere, præsumptoribus per cens. ec. compescendis.

NOTÆ.

1. (a) Concilio.] Lateranensi videlicet, celebra-
to sub Innocentio III. ubi *cap. 44. & in
4. collect. sub. hoc tit. cap. unic.* repetitur hic
textus.

2. (b) Laicis.] Hæc verba extant in *cap. laici 24.
tit. 9. ult.* cujus prior pars refertur in *cap. 1.*

96. dist. Nec rectè exaudiuntur à Cujacio hic
de laicis religiosis, id est, in monasteriis con-
versis, seu oblati, de quibus egi in *cap. in præ-
sentia, de probat.* Laici enim religiosis in præ-
sentia accipiuntur pro viris catholicis, & reli-
giosis.

(c) Mortuariis.] De quibus in *cap. congrega-
tione, de offic. ordin. cap. final. de testam.*